

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Ирена Кирилова Емилова,
щатен преподавател в Нов български университет, ПН 3.9 Туризъм

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление“ (туризъм)

Тема: „ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ОТГОВОРНИЯ ТУРИЗЪМ ВЪРХУ УСТОЙЧИВОСТТА НА ДЕСТИНАЦИЯТА“

Автор: Лили Кристиан Станоева

Научен ръководител: проф. д-р Еленита Великова

1. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е с общ обем от 176 страници, от които 139 страници основен текст, и включва увод, три глави, заключение, приложения и библиография.

Структурата е логически издържана и съответства на изследователската цел. Използваният библиографски апарат включва 97 литературни източника, с преобладаване на чуждестранни публикации, което свидетелства за добра информираност на автора за съвременното състояние на научния дебат.

Темата на дисертационния труд е актуална и значима. Тя се вписва в контекста на глобалния преход към устойчиви модели на развитие и нарастващото значение на отговорния туризъм като инструмент за управление на дестинациите. Особено ценен е фокусът върху район „Рила-Пирин“ като емпиричен модел на напрежението между икономически растеж и опазване на ресурсите.

2. Оценка на актуалността и значимостта на изследването

Актуалността на изследването е убедително аргументирана чрез: връзката с европейските политики (European Green Deal); въвеждането на нови международни рамки

за измерване на устойчивостта; нарастващото значение на поведенческите аспекти на туристите.

Особено силен момент е идентифицирането на т.нар. „value-action gap“ – разрывът между нагласи и реално поведение, както и концепцията за „скрита устойчивост“ при бизнеса.

Тези постановки позиционират труда в актуалния международен научен дебат и му придават добавена теоретична стойност.

3. Оценка на структурата и съдържанието

Структурата на дисертацията е последователна, логически обоснована и съответства на поставената изследователска цел и задачи. Налице е ясно разграничение между теоретичен, методологичен и приложен пласт на изследването, което осигурява добра четивност и научна проследимост на изложението.

Първа глава – изгражда теоретичната рамка на отговорния туризъм и устойчивостта.

В тази част авторът демонстрира задълбочено познаване на съществуващите научни концепции, като проследява еволюцията на понятието „отговорен туризъм“ и го позиционира в контекста на устойчивото развитие. Добре е изведена връзката между отговорност и устойчивост като взаимнодопълващи се категории, а не като тъждествени понятия. Силно впечатление прави опитът за концептуално разширяване чрез включване на поведенчески и комуникационни аспекти (напр. „value-action gap“ и ролята на информираността). Въпреки това, на места изложението остава по-скоро описателно и би спечелило от по-ясно изразена критична позиция спрямо разглежданите теории.

Втора глава представя методологията и индикаторните системи. Главата е методологически добре структурирана и показва умение за работа с комплексен изследователски инструментариум. Авторът прави коректен сравнителен анализ на водещи международни системи за измерване на устойчивостта (ETIS, SF-MST и др.), като успява да обоснове необходимостта от тяхната адаптация към регионален контекст. Изборът на смесен изследователски подход (quantitative + qualitative) е адекватен на изследователските цели. Положително се оценява и използването на статистически методи за обработка на данните. Като слабост може да се посочи, че аргументацията при избора на конкретни индикатори и тяхното тегло значение би могла да бъде по-детайлно защитена.

Трета глава – съдържа емпиричното изследване и приложния модел. Това е най-силната част на дисертационния труд от научно-приложна гледна точка. Представеното емпирично изследване върху район „Рила-Пирин“ осигурява реална база за анализ и извеждане на обосновани изводи. Особено ценен е опитът за диагностика на системните разриви между нагласите на туристите и практиките на бизнеса. Предложеният модел за управление на дестинацията демонстрира способност за трансформиране на теоретични постановки в приложими решения. Въпреки това, моделът остава на концептуално ниво и би могъл да бъде допълнително развит чрез по-ясна операционализация и тестване в реална управленска среда.

Теоретичната част демонстрира добро познаване на класическите и съвременните концепции. Авторът успява да интегрира различни подходи (устойчивост, отговорност, управление на дестинации) в единна аналитична рамка.

Методологичната част е добре разработена. Използването на смесен изследователски подход (mixed methods), както и статистическа обработка чрез SPSS, показва адекватен избор на инструменти.

Емпиричното изследване обхваща 325 туристи и 46 представители на бизнеса, което осигурява достатъчна база за извеждане на обосновани изводи.

4. Оценка на научните и научно-приложните приноси

Приносите могат да бъдат систематизирани в три основни направления:

- **Теоретични приноси** – разширена е концепцията за отговорния туризъм чрез връзката ѝ с поведенческите модели; въведено е понятието „скрита устойчивост“ в контекста на туристическия бизнес; систематизирано е взаимодействието между устойчивост и отговорност като управленска парадигма.
- **Методологични приноси** – разработена е интегрирана рамка за измерване на устойчивостта, базирана на международни индикаторни системи; приложени са количествени методи (вкл. PIPRECIA и статистически анализи) за оценка на въздействието.
- **Практико-приложни приноси** - предложен е модел за управление на дестинация „Рила-Пирин“; формулирани са конкретни препоръки за бизнеса и публичния сектор; въведени са инструменти като „Eco-storytelling“ и дигитална комуникация за устойчивост.

5. Оценка на публикациите по дисертационния труд

Представените публикации са тематично обвързани с дисертацията и отразяват основните резултати от изследването. Те отговарят на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ и показват последователност в научните търсения на докторанта.

6. Критични бележки и препоръки

Въпреки високото качество на труда, могат да се формулират няколко критични бележки и препоръки:

- В теоретична част е налице известна описателност в представянето на концепциите, като на места липсва по-остра критическа позиция спрямо съществуващите модели.

- Въпреки добрия избор на методи, би било полезно по-ясно обосноваване на избора на конкретни индикатори и тегла в модела.

- Предложеният модел е концептуално силен, но би спечелил от по-ясна операционализация и тестване в реална управленска среда.

Имам и следните въпроси: 1. Как ясно разграничавате „отговорен туризъм“ от „устойчив туризъм“ и защо това разграничение е важно за управлението на дестинации?

2. В кои аспекти Вашата интерпретация на „отговорния туризъм“ надгражда съществуващите дефиниции в литературата?

7. Заключение

Дисертационният труд на Лили Кристиян Станоева представлява завършено научно изследване с висока теоретична и практическа стойност. Трудът отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и правилниците за неговото прилагане. На основание на гореизложеното, давам своята **положителна оценка** и предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на Лили Кристиян Станоева образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Икономика и управление“ (туризъм).

Дата:.....

Рецензент:

(доц. д-р Ирена К. Емилова)

EVALUATION REPORT

By: Assoc. Prof. Irena Kirilova Emilova, PhD,

full-time lecturer at New Bulgarian University, Professional Field 3.9 Tourism

Regarding: PhD dissertation for the award of the educational and scientific degree “Doctor” in the field of “Economics and Management” (Tourism)

Title: “THE IMPACT OF RESPONSIBLE TOURISM ON DESTINATION SUSTAINABILITY”

Author: Lili Kristian Stanoeva

Supervisor: Prof. Elenita Velikova, PhD

1. General Characteristics of the Dissertation

The dissertation comprises a total of 176 pages, including 139 pages of main text, and consists of an introduction, three chapters, a conclusion, appendices, and a bibliography.

The structure is logically coherent and aligned with the research objectives. The bibliography includes 97 sources, predominantly international publications, indicating the author’s strong awareness of the current state of academic debate.

The topic is both relevant and significant. It is situated within the broader context of the global transition toward sustainable development models and the increasing importance of responsible tourism as a tool for destination management. The focus on the Rila–Pirin region is particularly valuable, serving as an empirical case illustrating the tension between economic growth and resource conservation.

2. Evaluation of the Relevance and Significance of the Research

The relevance of the study is convincingly justified through its linkage to European policy frameworks (e.g. the European Green Deal), the introduction of new international systems for measuring sustainability, and the growing importance of behavioral aspects in tourism.

A notable strength is the identification of the so-called “value-action gap” – the discrepancy between attitudes and actual behavior – as well as the concept of “hidden sustainability” within the business sector.

These contributions position the dissertation within the contemporary international academic discourse and enhance its theoretical value.

3. Evaluation of the Structure and Content

The dissertation is well-structured, logically organized, and consistent with the stated research objectives. A clear distinction is made between the theoretical, methodological, and applied components of the research, ensuring clarity and coherence.

Chapter One establishes the theoretical framework of responsible tourism and sustainability.

The author demonstrates a solid understanding of existing academic concepts and traces the evolution of responsible tourism within the broader context of sustainable development. The relationship between responsibility and sustainability is convincingly presented as complementary rather than identical constructs. A particularly strong aspect is the attempt to extend the conceptual framework by incorporating behavioral and communication dimensions (e.g. the “value-action gap” and the role of awareness). However, the discussion remains somewhat descriptive in parts and would benefit from a more explicit critical stance toward the reviewed theories.

Chapter Two presents the methodology and indicator systems.

This chapter is methodologically sound and reflects the author’s ability to work with complex research instruments. A comparative analysis of leading international sustainability frameworks (e.g. ETIS, SF-MST) is provided, with a justified argument for their adaptation to a regional context. The use of a mixed-methods approach (quantitative and qualitative) is appropriate to the research objectives. The application of statistical methods is also positively assessed. A potential

limitation lies in the need for a more detailed justification of the selected indicators and their respective weights.

Chapter Three contains the empirical research and the applied model.

This is the strongest part of the dissertation from a practical and applied perspective. The empirical study conducted in the Rila–Pirin region provides a solid basis for analysis and well-founded conclusions. Particularly valuable is the identification of systemic discrepancies between tourist attitudes and business practices. The proposed destination management model demonstrates the author's ability to translate theoretical insights into practical solutions. However, the model remains at a conceptual level and would benefit from further operationalization and real-world testing.

Overall, the theoretical section reflects a good command of both classical and contemporary concepts, successfully integrating sustainability, responsibility, and destination management into a unified analytical framework. The methodological approach is well developed, with the use of mixed methods and statistical analysis (SPSS) being appropriate and justified. The empirical research, involving 325 tourists and 46 business representatives, provides a sufficient basis for drawing valid conclusions.

4. Evaluation of Scientific and Applied Contributions

The contributions of the dissertation can be grouped into three main categories:

- Theoretical contributions:

The concept of responsible tourism is expanded through its integration with behavioral models; the notion of “hidden sustainability” is introduced in the context of tourism businesses; and the interaction between sustainability and responsibility is systematized as a management paradigm.

- Methodological contributions:

An integrated framework for measuring sustainability is developed, based on international indicator systems; quantitative methods (including PIPRECIA and statistical analyses) are applied to assess impact.

- Practical contributions:

A destination management model for the Rila–Pirin region is proposed; specific recommendations are formulated for both the private and public sectors; and tools such as eco-storytelling and digital communication for sustainability are introduced.

5. Evaluation of Publications

The presented publications are thematically aligned with the dissertation and reflect its main findings. They meet the national minimum requirements for the award of the PhD degree and demonstrate consistency in the candidate's research trajectory.

6. Critical Remarks and Recommendations

Despite the overall high quality of the dissertation, several remarks can be made:

- The theoretical section is somewhat descriptive, with limited critical engagement with existing models;
- A more detailed justification of the selected indicators and their weighting would strengthen the methodological framework;
- The proposed model is conceptually strong but would benefit from clearer operationalization and empirical validation in a real-world setting.

The following questions are addressed to the candidate:

1. How do you clearly distinguish between “responsible tourism” and “sustainable tourism,” and why is this distinction important for destination management?
2. In what ways does your interpretation of “responsible tourism” extend existing definitions in the academic literature?

7. Conclusion

The dissertation by Lili Kristian Stanoeva represents a completed scientific study with substantial theoretical and practical value. It meets the requirements of the Bulgarian legislation for academic development and its implementing regulations.

Based on the above, I give my positive evaluation and recommend that the esteemed Scientific Jury award the degree of “Doctor” in “Economics and Management” (Tourism) to Lili Kristian Stanoeva.

Date:

Reviewer:

(Assoc. Prof. Irena K. Emilova, PhD)